

Görüşler

İçindekiler

İkinci Türk Tarih kongresi

Anadolu (Şiir)

Bir Hatibin hususî hıfzıssıhhası

Nailî kadimden

Fikir adamı

Şair Yahya Nüzhet

Öldüğüm zaman (Şiir)

Kambur

Moğollar âlemi

Düğüm (Şiir)

Intibaksızlık

Halkevi faaliyeti

Sağırlara konser (Şiir)

Etili Şairler

Denizde doğu ve sen (Şiir)

Adana Halkevi tarafından
çıkartılır aylık kültür dergisi

Birinciteşrin

1937

4

GÖRÜŞLER

Adana Halkevi tarafından ayda bir çıkarılır

Yıl : 1

Birinci Teşrin 937

Sayı : 4

İkinci Türk Tarih Kurultayı

Beşer kafasına yeni ufuklar açan Türk inkilâbının nurlu yollarından biri de "Tarih,, in "Hakikat,, larla kucaklaşmasını temin etmesidir.

Bu güne kadar hakikatlardan inhiraf eden Cihan tarihleri Atatürk devrinin medeniyet ve ilme verdiği ışığın cazibesine bir mıknatis gibi tutularak mazideki hakikî varlığına hasretle kavuşmuştur.

Dün dünyaya okutulan ve hakikatın kendisi gibi neşredilen tarihî vakalar bu gün Türkün kültür hızı karşısında yalancılıklarını gizlemekten aciz kalmışlardır.

Mazinin aynası olan eski tarihler bu günün aydınlattığı esaslar karşısında sırları dökülen ve köhneleşen bir cam parçası olmuştur.

Mazinin hakikî değerini ve eserlerini ancak bu günkü medeniyetin düşünen kafası anlayabilmiştir.

İşte yalnız yeni Türkiyeye değil bütün cihana bunu anlatan büyük varlık asırları yılların dar çerçevesine sığdıran inkilâpçı Türk milletinin yaratıcısı olan Atatürktür.

Yeni Türkün ecdadının yüksekliğini dünyaya tanıttırması kadar hiç bir ulus medeniyete ve ilme bu kadar büyük ve özlü bir kıymet bahşedememiştir.

Asırlara zafer , geçtiği topraklara nur ve gördüğü milletlere medeniyet hediye eden büyük Türkün bu günkü kurultayı da tarih sahifelerine geniş bir hakikatı ilâve etmiştir.

Dolma Bahçe sarayında açılan bu ilim kurultayı dünya ilim adamlarının da Türk tezine olan bağlılık ve alâkasını göstermesi itibarile beynelmilî bir ilim kongresi olmuştur.

Dünyaca her gününe ve her kararına bir tarih bağışlanan Atatürkün irşat ve işaretleriyle hız alan kurultayda dünya tarihlerine benliklerini öğretecek kadar değerli ve tarihidir.

Dünya medeniyetinin bu günkü vaziyetini doğuran amillerin ve zafer dolu akınların Türkün ana yurdundan fıskıran bir kaynak olduğunu ikinci tarih kurultayı bir kere daha ve alemşumul olarak isbat etmiştir.

Taha Toros

Anadolu

*Beşbin yıllık bir Çınardan kopan dal,
Yer yüzünde tek fidandır o eller.
Yavrucuğum, bağrına bas onu al
Atatürkten armağandır o eller.*

*Üzerinde ırmak ol da çağla, ak,
Ona kötü bakanları boğ bırak;
Zira sensin yarasını saracak
Damarından sızan kandır o eller.*

*Boyanacak olursa al kana yurt,
Gömülecek bir yer verir sana yurt;
Sakın sanma bir dağ taştır anayurt
Gök tolgalı bir canandır o eller...*

*İçerinde yer tutan o; Silanar,
Yüreginde yalnız onun aşkı var.
Gök yıkılsa, acun olsa tarumar
Kalbden çıkmaz bir vatandır o eller*

A. E. Ö. O.
Gültekin Silanar

Bir Hatibin hususî hıfzıssıhhası

Hamdi Akverdinin Ankarada seri halinde verdiği beş konferansı Ankara Halkevi tarafından kitap halinde çıkarılmıştır. Hitabet Sana'atı adını taşıyan bu kitaptan bir parça alıyoruz.

Doktor A. vvicart, (L'orater) isimli eserinin birinci cildinde, hatibin normal hıfzıssıhhasından bahsettiği kısımlarda, şunları söylüyor:

«Sürmenaj» bakımsızlık, romatizma, grip yahut umumî yorgunluk gibi sebepler yüzünden hançere gışayı muhatisinin rahatsızlanmasile husule gelen fena ihtizazlı sese mani olmak için, vasat ses çıkarırken hançereyi fazla eğmelidir. Hançerenin tazyiki sayesinde ses tannan ve biraz dolgun olur.

Göğüse dayanılarak çıkarılan (veya Gutturale denilen) seslere gelince: dil hayli içeri çekilmiştir, hançerenin alt kısmındaki "Voile" gışa tenbelce kaldırılmıştır. Ağız açıktır. Küçük dil, fevkalâde sıkışmış olan hançereyi örtmek üzeredir. Teller kabil olduğu kadar çok tekallüs edüp sıklaşmıştır. Böyle bir ses ancak söyleyenin kendisine pek tannan gelir, dinleyiciler lâyıkile işitmezler bile. Binaenaleyh, hitabete hiç yarayış değildir.

Ses ve teneffüs mümaresesi : -- Her sabah hiç değilse 10 dakika jimnastik, ve jimnastiğin devamı müddetince geniş nefes alıp ağır nefes verme hareketleri yapılmalıdır. Nefes verirken dili kabil olduğu kadar dışarı çıkararak bazı sesli harfler telâffuz etmek, hançerenin terbiyesi bakımından çok faydalıdır. Ciğerleri kuvvetlendirmek için burundan nefes almalıdır. Fakat, nutuk irat ederken hemen nefes alıverme kabiliyetini, ağızla az nefes alıp bunu uzun bir zaman içinde azar azar vermek suretile elde etmeğe çalışmalıdır.

Teneffüs mümareselerine, burunla nefes almak suretile başlamalı, ciğerlere azamî miktarda hava sokmalıdır. Nefesleri derin

iderin almalıdır. Bu hareket bütün teneffüs uzuvlarını çalıştırır şiryanızezenin genişlemesine ve kasabatın inkişafına yardım eder. Nefes verişler de sık ve kuvvetli omalıdır. Böyle burunla nefes alış 5 dakika sürmelidir. Sonra; yarı açık ağızla ağır ve derin bir nefes alış, ağır ve derin nefes veriş ve verirken sırasıyla muhtelif sesli harfler telâffuz edilmiş mümareseleri yapmalıdır. Ekzersizin sonuna kadar, nefes veriş faaliyeti hep aynı kalmalı fakat nefes alış keyfiyeti— ağız açıklığının tedricen fazlalaşması ve nefes alma faaliyetinin sür'atlanması ile— tedricen değişmelidir. İşte bu surettir ki; söz söylerken ağızla alelacele nefes alabilme ve buna mukabil pek az nefes verme imkânı elde edilmiş olacaktır.

Bu ekzersizler için zaman ve müddet tayin olunamaz. Maksat hatibi, söz söylerken teneffüs ile aslâ meşğul olmayacak bir hale getirmektir. Mamafî, her akşam ve sabah, hattâ yatakta, on dakikalık böyle bir mümarese hiç bir zaman faydadan hâli değildir. Nihayet her türlü uzvî ve zihnî faaliyetin esasî kanın muntazam ceryanında, temizliğinde ve uzviyetlerin kifayyetle beslenişinde değılmidir?

Hatip bu nevi ekzersizleri günün her hangi bir saatında yapmak istediğı taktirde bir şezlonga mümkün olamazsa bir sandalya veya koltuga uzanmalı ve bacaklarını — karnı tamamen serbest bırakacak tarzda — iyice uzatmalıdır. Bu şekilde burnile ağır ve derin nefesler almaya, yine ağır ve derin nefesler vermeye başlamalıdır. Nefesi genişletmek imkânını, bol bol verilen nutuklar sayesinde değıl, bu bahsolunan ekzersizler yardımıyla elde etmek çaresine bakmalıdır.

Hatibin bilmesi icap eden en sıhhi tedbirler şunlardır: Nutuk irad edeceği veya konferans yapacağı gecenin öğle sonunda, açık havada, yaya ağır ağır bir gezinti yapmalıdır. Asabileşmeleri, ziyaretler ve faydasız muhavereleri bırakmalıdır. Yemek sonunda bir az limonata iyidir. Bir şezlonga uzanup karnını sıcak tutmalıdır. Nutuk irad edeceği mahalle yarım saat önce gelmeli. Evi ile söz söyleyeceğı yer arasında 20 dakikalık bir mesafe varsa, yürüyerek gelmelidir. Ve orada تنها bir yere çekilip, bir kaç dakika, önce tarif olunan teneffüs ekzersizlerini yapmalı ve sonra, fikirlerinin teselsülü üzerinde soğuk kanlılıkla uzun uzun düşünmelidir.

Eğer baş ağrısı varsa, söze başlamadan 40 dakika önce 50

santigramlık bir aspirin yahut 30 santigramlık bir (Pyramidon) yutmalıdır. Hafızasına fazla güvenmeyorsa Pyramidon yahut buna altı yedi santigram kadar Kafein ilâve etmelidir.

Çarpıntısı olanlar, yahut asabî kadınlar, söze başlamadan iki saat kadar önce bir (Huille Comphée) şiringası yaptırmalıdır. Bunların Kafein yerine (Teinture de kola) almaları daha münaşıptir. Bu sonuncu, hafızasına hiç güvenmeyenlere ve zihnen fazla yorgun olanlara da şayanı tavsiyedir.

Hitabet günü alınması lâzımgelen tedbirlere gelince:

Uyanınca, akşamdan hazırlanmış bir bardak su veya bir ıhlamur içtikten sonra yatakta sırtüstü uzanmalı ve hiç olmazsa 30 defa derin ve ağır ağır nefes almalıdır.

Nefes alış ve veriş burundan olmalıdır. Eğer burun- nezle veya bu gibi bir sebeple- tıklı ise oraya bir iki damla yumuşatıcı ilâç koymalı ve eğer buğazda bir rahatsızlık hiss olunuyorsa, bir iki kahve kasığı (Thymo- menthol) ü bir bardak çok sıcak suya koyup boğazı bunun buğusuna tutmalıdır.

Öğleden önce: sabah kahvaltısını erken yapmalı, hava nasıl olursa olsun bir sabah gezintisine çıkmalıdır. Yalnız hava fazla rutubetli veya sağık ise, yolda katiyen konuşmamaya ve ağızla nefes almamaya dikkat etmelidir. Öğle yemeğinden biraz evvel eve dönüp, on dakika kadar, yarı sesle nutkun belli başlı kısımlarının provasını, yapmalıdır. Eğer nutuk veya konferans gece ise, öğle yemeğini kuvvetli yemelidir.

Öğle sonu: küçükt bir gezinti, masa başında dinlenip düşünmekten çok daha isifadelidir. Eğer nutuk veya konferans öğle sonu ise ve şayet bir iki saat önce bir kahveye gitmek mecburiyeti varsa, kahvede aslâ soğuk bir şey içmemelidir. Eğer nutuk gece ise, iki saat önce bitmiş olacak hafif bir akşam yemeğinden sonra bir şezlonga uzanmalı, ayaklarını sıcak suya koyup mevzu üzerinde cittiyetle ve uzun uzun düşünmelidir. Hitabe veya konferanstan önce kabil olduğu kadar az çene çalmaya dikkat etmelidir. Hatip, gripli ise, söze başlamadan yarım saat kadar önce, ılık ıhlamurda eritilmiş bir aspirin içmelidir.

Konferans veya nutku bitirdikten sonra gezinmek, zihin yorgunluğunu giderme ve sinirleri yatıştırma bakımından, çok faydalıdır.

Hatib, aslâ siğara içmemelidir. Nutka takaddüm eden günlerde fosforlu gıdalar almaya dikkat etmelidir ve mahrem hayatın-

da ifrata varmamalıdır. Hatib spor yapmalı fakat vicudu fazla yormıyan sporları seçmelidir. Hitabet anından sekiz on saat önce banyo veya ılık duş yapmak iyidir. Fakat, aslâ yüksek hararetili bir hamamda uzun uzun kalmamalı., [*]

Görülüyor ki, hatibin - hitabet işi için lüzumlu - bütün uzuvları fizyolojik kanunlar dahilinde, gayet mükemmel ve canlı bir şekile işlemelidir. O şekilde ki, dimağ, ciğer ve hançerenin asgarî cehti ile zihnî randımanının azamisi elde olunabilsin. Uzviyetin yorgunluğu veya zindeliği, muhit, söz söylenirken içinde bulunulan vaziyet, ayrı bir bahiste anlatacağımız veçhile, muvaffakiyet üzerine çok büyük tesirde bulunan âmillerdir. En büyük bir hatib bile, şiddetli bir baş ağrısı ile kürsüye çıkarsa, yahut pek soğuk veya pek sıcak bir yerde, sigara dumanile dolu yahut yan taraftan mütemadî gürültüler gelen bir salonda söz söylemek zaruretinde ise, uzun müddet ayakta kalmaya mecbursa ve vücudünün her hangi bir tarafındaki ıztırap sık sık kendini hissettiriyorsa.. muvaffakiyetinin mühim bir kısmından mahrum olmuş sayılır.

[*] Dr. A. wicaret: L'orateur; tome I, P. 25-70

Divan köşesi :

Nailî Kadimden Yeni Dile

*Bir şişe şarap olsak; önce kadehe boşalsak,
sonra içki düşkünlerinin ağzına dökülsek.*

*Yeşil bahçelerin çardaklarında bir Asma
yaprağı olup sallansak ve sabah rüzgârı estikçe
ağaçlı yollara dökülsek.*

*Bir gün billur bardaklardan sevgilinin ağzı-
na boşalsak. Fakat yerimizi sedeflerde aramak
şöyle dursun, nisan yağmuru gibi açıkdenizlere
dökülüp gitsek ona da razıyız.*

*Damla damla biriksek de aşkının ateşini
harap olmuş ciğerlerimizin kanlariyle söndürmeğe
çalışsak.*

*Zerre zerre, keder çölünün kumları haline
gelsek, sonra rıh diye, sevgiliye giden hasret
mektubunun yazılarına dökülsek. . . .*

Fikir adamı gibi hareket etmek ve işadamı gibi düşünmek lâzımdır. (1)

M. Naci Ecer

« Xavier Léon » Felsefe kongresini tesis ettiği zaman ben, saygı değer üstadın yanında yer alabilecek kadar yaşlı bir halde idim. O kongrede de 1900 yılındaki beynelmilel bir dünya sergisi münasebetile açılmıştı. O zaman bazı kimseler böyle makina, alât ve edevat kabilinden medeniyetin maddi istihalleri arasında dünya tefekkürünün en mücerred ve en yüksek şekilleri altındaki teşhiri işinin sıkıştırılmasına hayret etmişlerdi. Aslında « Xavier Léon » istikbalin mükemmelen gösterdiği şeyleri önceden pekâlâ keşfetmişti: Bizim en harikali icad ve keşiflerimiz, eğer bunlara hakim olmağı bilmezsek, aleyhimize dönecekler, eğer insanlık kendini sevk ve idare etmek ve hatta tutunabilmek için bir ahlâki enerji fazlalığıyla eşleşmemiş ise insanlığın cüssesindeki bu büyüme onu tabiatile yürümekten alıkoyan bir hale getirecektir.

Bugün ortaya çıkan siyasi, iktisadî, içtimaî ve beynelmilel meseleler, herbiri kendine has tarzile, bugün korkunç bir hale gelmiş bulunan bu insan beden ve ruhu arasındaki nisbetsizliği ifadeden başka birşey değillerdir. İnsan ruhu bedenün büyümesi nisbetinde genişliyemediğinden kendine göre çok büyük olan bu beden içinde bucalamaktadır. Muvazeneyi kurmak için ise, filhakika, felsefemiz kâfi gelmiyecektir. Çünkü bununun ona

(1) Beynelmilel Felsefe kongresi bu yılki toplantısını Temmuz ayı içinde Paris sergisi münasebetile açılan (Descartes) sarayında yaptı. (Descartes) in "Usule dair nutuk" adındaki kitabının neşrinin üçyüzüncü yıl dönümü dolayısıyla bu kongre "Descartes" felsefe sistemi üzerinde ki uzun araştırmaları teşhir etti. Kongrenin fahri reisi büyük Fransız Filozofu "Henri Bergson" hasta ve yaşlı olduğundan kongreye iştirâk edemedi. Fakat kongrenin açıldığı gün bir mektup yollayarak "Descartes" hakkındaki düşüncelerini bildirdi. Bu sayfalar işte o mektubun tercümesidir.

bütün kuvvetlerle gergin bir irade iktiza edecek ve bir kararın önce görülemiyen neticelerini ancak bildiren ve böylece imkân ve imkânsızlığı birbirinden ayıran şahsî ve kollektif bir tecrübe de grekli bulunacaktır. Kuvvetli ve keskin irade birçok kimselerde, maalmemnuniye, mevcuttur. Fakat tecrübe önümüzde birbirile ancak tezadlarla çarpıştığını gördüğümüz siyasî şekiller ve içtimaî teşekküller suretinde cereyan etmektedir. Bu tezadlarla çarpışan şekilleri bir zaman sonra bir tek ve yalnız bir tecrübe halinde uyuşmuş olarak bulacağız. Ve o zaman felsefe herkese hareketlerinin tam şuurunu vermeğe muvaffak olacak, tahlilleri kolaylaştıracak, terkibler ilham edecek ve böylece insanlığın tarihinde yeni bir devir açılacaktır. Ben önce makinanın insanlar arasındaki müsavatsızlığı artırdığını görüyorum, fakat sonra bollaşan maddi istihaller yanında insan çalışmasının kısaldığını da görerek herkesin Edebiyat, ilim, felsefe ve sanat gibi en yüksek ve asil zihin işleriyle meşgul olmasına vakit kalmasına da seviniyorum. Meşgul olunacak vakit bulunduğu zaman ise elit (güzide) lerin yetişmesine sebep olan istifa, yalnız ahval ve icabın önüne çıkan kimseler üzerinde değil, tamamiyle müsavi olarak mücehhez bir halde yola koyulan bütün insanlar arasında da tesirini gösterecektir. Bu takdirde de sayıca, hele değerce elitler daha fazla kuvvetleniş olacaklardır. Bu hal insanlık için belki yeni bir şekil alma olacaktır. Beynelmilel dünya sergisi içine bir felsefe kongresi sıkıştırmakla filozoflarda hasil olmuş bulunan ve bugün için ütopi veya paradoksal sanılan fakat yarın için belki pek basit addedilecek olan düşüncelerden bazıları işte bundan ibarettir.

Kongrenin bu defa (Descartes) hatırasile açıldığını göz önüne alırsak bu düşüncelerin ilerde zayıflıyacaklar değil daha çok kuvvetleneceklerinden emin olmamız lâzımgelir. Ciddin, (Descartes) sepekülâyon dehânın tam kendisi idi. Kâinata şamil olan zekâsı insan tefekkürünü yeni bir kalıba soktu. Bütün eczada ve teferrüatta o, bir riyaziye icad ettiki ona bir riyaziyeci, işi hiç izam etmiş olmaksızın, Lâtin şairinin şu sözünü mükemmelen tatbik edebildi: « Anasız doğmuş bir çocuk. » .... İşte (Descartes) in « Usule dair nutuk » u bu âlemşumul riyaziyenin veya daha ziyade herşeyi kueaklamağa elverişli aynı cinsten bir ilmin tahlili ve tefsiridir. O, kâinattaki umumî mihanıkliliğin ana hatlarını çizerek fizik ilminin idealini yarattı. O,

[Sonu 25 inci sayfada]

Acı bir yıldönümü :

Şair Yahya Nüzhet

On beş yıl evvel bugün ölmüştü

Yazan : Taha Toros

İşte Çukurovanın ateşli ve hassas bir şairi ki şairliğine ve gençliğine doymadan gitti:

Yaha Nuzhet bu günkü Adana münevverlerinin kalbinde geniş yer tutan sevimli bir çehredir.

28 yaşında sönüp giden bu gençte kuvvetli bir istidat vardı. Şairliğini takviye eden vatanperverliği ve müfrit milliyet perverliği bu günkü Adana münevverlerinin kalbinde hatıralarıyla yaşamaktadır.

1894 de Ceyhanda" Nogay oymağından doğan Yahya Nüzhet küçük yaşta Adanaya getirilmiş ve hayratıyla meşhur Hacı Şefika Hatunun himayesine tevdi edilmiştir.

Hacı Şefilka, Yahya' da gördüğü itsidadı körletmiyerek onu idadide okutmuş ve 1913 de beraberinde Hicaza götürmüştür. İşte bu yüzden Yahya Nüzhet'e „Hacı Yahya,, denilir.

3-4 yaşında Hacı Şefika'nın himayesine giren yahya bilâhare edebiyata heves etmiş ve Edebiyat hocalarının takdir ve hayretini üzerine çekmiştir.

Umumî harpte ihtiyat zabiti olarak Medineye gönderilmiş Fahri paşanın maiyetinde ve Haremi şerif muhafızlığında bulunmuştur.

Umumî harbi müteakip Adanaya gelerek işgalde Bozantıya kaçmış Milli Mücadeleye iştirak etmiştir.

Toros dağlarında vatan uğrunda silâhını kullanan şair kalemini de kullanmayı ihmal etmemiştir. Orada yazdığı şiirler onun

kalbindeki hassasiyeti vatan aşkını tamamiyle canlatmaktadır. Daha sarayın içrayı hüküm eylediği bir zamanda Sultan aleyhinde yazdığı yazılar şayanı hayrettir.

Adana istirdadında çılgın bir çocuk gibi sevinen Yahya Nüzhet hıncını yenememiş olacakki Garp cephesine gönüllü olarak iştirake karar vermiştir. Orada zatürreeye yakalanmışsa da ehemmiyet vermiyerek cephedeki vazifesini terk etmemiştir. Hastalığının ilerleyişini gören doktorlar mecburî bir tebdilhava ile şairi Adanaya göndermişlerse de hassas şair 16 eylül 922 de İzmir zaferinin akebinde gözlerini kapamıştır.

Yahya Nüzhet öleceğini ve hastalığının seyrini tamamiyle biliyordu. Öldüğü güne kadar yazmıştı. Hatta ölmeden üç gün evvel yazdığı bir mtufta artık marız hislerin esiri olmuştu.

28 yaşında hayattan göçen Yahya Nüzhet Temiz ahlakile, vatanperverlik hisleriyle bütün Adanalıların sevgisini kazanmış değerli bir gençti.

Şiirlerini kitap halinde bastıramamıştır.

Şiirlerinden:

— 1 —

Düşeli Sevdanın çılgın demine
Başımdan esmedik yeller mi kaldı?
Dolaştım serseri,sevki hicranla,
Alemde görmedik, iller mi kaldı?

Cevrinle sevdiğim: pek çok ağladım
Yas tuttum yıllarca kara bağladım
Yolunda göz yaşı olup çağladım
Gözümnden akmadık seller mi kaldı

Bu gönül aşkınla; çırpınan bülbül
Leblerin ey güzel, iki gonce gül
Zülüünden taşıyor, bir tutam sünbül
Göğsünde solmadık güller mi kaldı

Böyle bilmezdim ben; bivefa çıktın!
Gülmedin bir kere, gönlümü yaktın
Nüzhet'in aşkından ne çabuk bıktın
Gönlümü kırmadık eller mi kaldı

— 2 —

Bahari ömrümde; sen ey güzel kız
Şehirle açılmış, şuh bir zambaktın

Can buldu benliğim seni sevince
Bir damla aşk olup ruhuma aktın

Neşeyi tatmamış; hülya bilmezdim.
Mecnundum ezelden, Leylâ bilmezdim.
Sevmekten bihaber sevda bilmezdim.
Gönlümde aşk deye, bir ateş yaktın

Haleler işliyor, hüsnüne kâkül
Leblerin gizliyor, iki goncagül,
Zülfünde dururken bir tutam sünbül
Onu da dolayıp boynuma taktın

Sevdanın bağında, solmaz çiçektin
Hazanı aşkımı, az çekecektin
Osanup Nüzhetten; vaz geçecektin
O ahu gözlerle, ne için baktın?

— 3 —

Aşkına düşeli kalmadı mecal
Yaratır hsretin; ruhuma melâl
Dök artık kanımı, vallahi helâl
Görmesem bir türlü, görsem bir türlü
Kalbimi yaralar o sehhar gözler.
Yadımda çırpınır, o tatlı sözler
Zavallı gönlümde vüslatın özler
Görmesem bir türlü, görsem bir türlü

Ağladım, gözümün yaşından bıktım
Ummazdım sevgilim vefasız çıktın
Vuslundan dem urdum. Çehreni yıktın
Görmesem bir türlü, görsem bir türlü

El gibi sevmedim ben alelade
Gönlümü kul ettin ahü feryada
Cevrinden kalayım nolur azade
Görmesem bir türlü, görsem bir türlü

Hayatım yolunda, bak oldu heder
Kalbimi tırmalar, bin yeis keder
Ölürsem ben acep seni kim sever
Görmesem bir türlü görsem bir türlü

Farkın yok benzersin bir katı taşa
Kocadım kahrinle geldim son yaşa

Hicrinle kalayım artık baş başa
Görmesem bir türlü görsem bir türlü

ORDUYA

Tam iki kara yıl ; segili Bursa
Yunanın zulmiyle hicran döküyor
Namusu şenaat, yolunda veren;
Zavallı genç kızlar boyun büküyor

Camiler susuyor, haneler harap,
Aç itler geziyor güzel bağlarda
Gülleri kuruttu, matem rüzkâarı.
Sümbüller açmadı yeşil dağlarda

Bu haşin fecaat devam etsin mi?
Düşmanı bir daha göçe görseniz.
Ne kadar yakışır yeşil Bursanın
Ufkuna alkanla şafak örseniz

Kurtulsun mabetler, türbeler, kuran
Zincirde inliyen çehreler gülsün
Bursayı kurtar ki: kahraman ordu
Türkün ulu nezri yerini bulsun

Öldüğüm zaman

*İşli duvarlar karanlık bir oda
İşte büt ün ömrüm soldu burada
mumun ışığı sönerken odamda
Dünyaya edecek ruhum elveda*

*Artık yanımda ne bir mum yanacak
Ve ne de o açlık homurdanacak
Ancak yarılar dolaşır her an
Ninni söyleyecek öldüğüm zaman*

Muzaffer Köker

Kambur

Çalınmış değil, alınmış değil, bulunmuş değilsin sen ; elim gibi, ayağım gibi ve başım kadar benimsin.. Seni ne satar, ne bağışlarım .. Çukurumuz ikimizi de kucağına alabilecek ka da geniş olsun.

Sen benim sırtımda değil, onları gözlerinde ağırlıksın.. ve bilirsin onların kim olduğunu ...

Sen şu fanî dünyanın zemin arızalarından birisin : haritamda yerin bir irtifa olarak gösterildi.

Benim biraz dağarcığı, biraz hafızamsın sen.

Ben bir köstebeğim ve sen benim kabarttığım toprak yığınının .

Ben de onlar gibi göğsümü çıkararak, boynuma bir münhani çizerek, yapma incilerden bir gerdanlık takarak yürüyebilirdim. Dimdik yürümüyorsam bu, seni sırtımdan düşürmemek içindir.

Şu monotonluk içinde manzarn manzaran gözlere bir değişiklik olsun.

Sen benim erkek güzelliğimin çirkinlik şeklinde görünmeye razı olmuş tavazuusun. Sen benim incinmiş olarak yerden aldığım, öpüp almıma götürdükten sonra sırtıma koyduğum gururumsun, seni yapan el yakları, zebüleri, bizonları yapan estiğin elidir. Fakat seni bir basamak zannedenler bu zanlarını topallıyarak ödediler.

Sen benim dikkafalılığımın uysallık şeklinde görüamüş, sen benim otuz üç yaşımın ihtiyarlık yorgunluk şeklinde görünmeye razı olmuş tevazusun.

Senin nitrogliserin dolu bir kap olmadığını kim iddia edebilir?

Ey altında putlarımı beslediğim kubbe, putlarımı kazadan belâdan emin eyle.

Kafamda yer kalmadı artık; oraya sığdıramadığım şeyleri sana emanet ediyorum.

Gelecek kitabımın elyazılarını sende saklıyorum.

Beklediğim büyük günler için sende serpantinler, konfetiler, çiçekler saklıyorum.

Yarın seni açtıkları zaman içinde bir dimağ bulacaklar.

Arif Nihad Asya

Moğollar Âlemi

Ralph foxo tan

RASİM GÖKNEL

Rasim Göknel Ralph Foxın Cengiz adlı tarihi eserini Türkçeye çevirmiştir. Yakında çıkacak olan kitabın ilk parçasını, arkadaşlarımızın müsadeseyle alıyoruz:

On üç yıl evveldi; bir İngiliz genci koyun derisinden Paltosuna sarılmış, malaryanın tesirile yüzü, etrafta ufalanan lős ve donmuş kum yığınlarının rengi kadar sarı, Aral denizi civarında Ceyhun vadisini takiben Özbek Türklerinin memleketi olan derin vadiler ve münbit ovalara kadar uzanan hattı kenarında duruyor ve hattın üzerinde kımıldıyan bir şeye bakıyordu; fakat bu kımıldıyan şey tren değildi.. Burada trenlere de dikkat etmek ister, çünkü pek nadir uğrarlar ve daima havadis getirirlerdi. Fakat bu defa mukavva gibi keskin kenarlı, çıplak sarı tepelerin arasında yılar gibi kıvrıla kıvrıla kaybolan hat pek enteresandı; çünkü üzerinde tren değil bir adam yürüyordu.

İnsanlar dünyanın bu kısmında yaya yürümezler; ya ata veya deveye binerler. Ezer ikisini de yapamıyacak kadar fakirlerse kaçak olarak trene binerlerdi; daha doğrusu on üç yıl evvel zaten mümaneat edecek kimse olmadığı için öyle binerlerdi. O zaman bundan daha şayanı dikkat olan şey, hat üzerinde atsız gelen adam, makasların arasında sendeleye sendeleye gencin durduğu yere kaclar geldi, başı aşağıda, yüzüne hiç bakmadan gene sendeleye sendeleye yanından gecti gitti.

Bu adam unutulmaz ıntıba bırakıp gitti. Termometre sıfırdan epi aşağıda idi; ve bu adamın üzerinde koyun derisinden Paltosu yoktu; Paçavralarının yırtıkları arasından esmer cildi gözüküyordu. Mogollara has yuvarlak ve seyrek

sakallı yüzü soğukun tesirile çatlamış, gözleri güneşten ve hastalıktan kızarmıştı. Başını ve kulaklarını kadim bir kalpak ısıtıyordu. Fakat bu adamın dünyada tek bir şeyi yoktu; ne atı, ne karısı ve ne Çadırı velhasıl hiç bir şeyi yoktu. Ancak göçebelere has şuurunun derin sevki tabiisine uyarak kısa ve eğri bacaklarını yerden yere sürükleten yalnız bir hayat kıvılcımı... O, tahammül edebiliyordu, fakat ızdırıp çekiyordu dersek mübalağa etmiş oluruz. Evet, her şeyden ziyade o, mütehammildi. Sonbahar göcüle yalnız göl ve nehir kenarlarında bir kaç çamur kulübeden mada bütün çadırların kaybolduğu bu çıplak ve üzerinde bir şey bitmeyen donmuş istepelerde o yaşayabiliyordu; her ne kadar ne görebiliyor, ne hissedebiliyor, nede anlayabiliyorsa da...

Bu atsız adamın, yanından sendeliye sendeliye geçtiğini seyreden genç, bütün bir yaz mevsimini Kırgız - Kazakları arasınd geçirmişti; fakat bunların bütün tuhaf ve garip olan yaşayışlarından hiç bir şey bu atsız adamın manzarası kadar kendisinde derin bir intiba bırakmamıştı.

On üç yıl bu adamın hayali şuurunda sendeliye sendeliye geçmiş ve en nihayet bu eseri yazmasına sebep olmuştur. Bu atsız adam Türk ırkından bir kazaktı ve bu kitap da moğol imparatorluğunun doğuşunun hikâyesidir. Türk ve Moğol bir zamanlar bir ırktı; belki kendi bilgisizliği belki de bütün Avrupalılar arasında dolaşan mütevaris ananevi hatıralar bizim Cengizhan dediğimiz Temuçin - Cingiz imparatorluğunun ilk göçebe Türk imparatorluğundan veyahut büyük ve yerleşmiş Orta - Asya medeniyetlerinden ayrı olduğunu düşünmeğe sevk etmiştir. Velhasıl, istepleri geçen ilk Avrupalı seyyah kafilesi ile o atsız adamı sendeliye sendeliye yanından geçtiği zaman eski ve en büyük ticaret yollarının birisinin üzerinde dıran genç, büyük Tataristanda Cingizin oğulları ve torunları olan ulu Hakanların saraylarını ziyaret etmek üzere yola çıkmışlardı.

Cingiz kimdi; nasıl oldu da dünyanın büyük bir kısmını Moğol atlıları ile fethetti? Alelade tarih kitapları hatta mütehassısların eserleri bile buna, doğru bir cevap vermiyorlar. Bu mesele, onlara bile şimdiye kadar bir esrar olarak kalmıştır. Moğollar tıpkı tren hattı üzerinde yürüyen adam gibi idiler, muayyen bir yerden gelmiş degillerdir;

bir an durdular ve gittiler. Bu geliş ve gidişi pek pitoresk hatta pek muazzam tasvir edenler oldu. Tarihi yazılar arasında meselâ, M. Leon Kahun'un kitabından dâba romantik parçaya az tesadüf edebilir. Fakat beşer tarihinde vukubulan bu büyük inkılâba dair kariî ikna edecek bir sebep göstermiyor. Bazı Müverrihler onu yalnız bir adamın dehasına hamletmiştir; fakat böyle bir adamın zulmetler içinden nasıl olup da doğduğunu söylemiyorlar. Bazıları da Moğol millî ruhunun birdenbire uyandığını kaydetmektedirler; fakat millî varlığı bulunmayan ve tarihi olmayan bir halkta neden böyle büyük millî bir ruhun birdenbire meydana geldiğini gene bize söylemiyorlar. Daha başka Müverrihler de hakikatı basit ve ser azat göçebe hayatının daha müterreddi fakat kültürlü halk kütleleri üzerine olan faikiyetini isbat etmekte ararlar.

Fakat modern tarihçiler bu gibi kolay mütalâalarla ikna edilemezler. Beşer Tarihi, milletlerin hayatı ve dehanın inkişafı çok daha derin ve daha çok - veçheli olup bu gibi basit çerçiveler içerisine sığmaz.

Bu, halledilmesi için bağırmakta olan bir meseledir; Çünkü Moğollar tarihte kati bir rol oynamak üzere tekrar davet edilmektedirler. Cingizin oğullarının fethedemedikleri yegâne asyaî bir memleket, Japonya, Moğolların bir zaman hâkim oldukları Asya - İttihadı - imparatorluğunu yeniden tesis etmeğe çalışmaktadır. Bu işde gene Moğollar baş rolü oynayacaklardır.

Bayrağını kanunun dediği gibi yap. Temiz tut. Şerefin demek olan bayrağa saygı göster. Bu saygıyı da icap ettiği yerde onu selâmlamakla isbat et.

Bir arkadaş selâmlanır da yurdun şerefi olan bayrak selâmlanmaz mı?

Düğüm

*Madamki gün batacak
Bu dağların ardına
Neden yeşil suların*

*Bu akan duyguların
Takılmam kanadına?
Madam ki gün batacak*

*Bilmediğim bir elde
Sensiz esen bu yelde
Sesini işitmeden,*

*Ve peşine gitmeden!
Böyle nasıl yaşarım!
Bitmiyen hasretinle*

*O senin kudretinle
Uğuldar ve taşarım.
Ve madem ki bana sen*

*Bir kere görünmeden
Buluşmamak mukadder
Neden tereddüt eder*

*Senden ayrı kalırım?
Sensiz ki her şey yarım
Herkes yabancı bana*

*İsterim öldüğümü
Yırtıcı kuşlar duysun
Senin gözünden irak*

*Ne gök bilsin ne toprak;
İçimden ağlıyarak
Çözdüğüm bu düğümü
Bağlarken hatıranı...*

Hamit Salih Asyalı

İntibaksızlık

İntibakı muh'te uymak manasına alırlar. Bunun yekdiğerinden farklı iki ciheti olsa gerektir. Birisi muh'tin Orğanı içine girip ona bağlı kalmak diğeri ona nymakla beraber onu da birlikte sürükleyip götürmektir. Görülüyorki bunlardan birincisi daha çok (Passif) ikincisi daha az (Aktif) birer hamule taşırlar. İntibaksızlığı düşünerek bunu her iki cihetiyle de kabula mecburuz.

Hemen her gün her yerde sık sık işidegeldiğimiz şu söz-
lere dikkat edelim.

„—Vicudumda bir halsizlik var. Buranın havasına intibak edemedim-

-- Ruhum çok sıkılıyor. Zira buralarda eğlenemiyorum. -
Buralar bana dar geliyor. Burası çok sıcak, burası çok soğuk,
burası çok ıssız, burası çok gürültülü,, gibi konuşmalardan tu-
tunda hikâyecilerin kahramanlarını ekseriva intihar ettirmelerine
veya diyar diyar koşturmalarına varıncaya kadar hemen hepsi-
ne müşterek olan bir intibaksızlık vardır.

Günün realite olan hayatiyle birlikte hayalin hayatı olan
Romanlarda gördüğümüz bu intibaksızlığı daha büyük ölçüsüle
Sosyal ve ilmi aşemde de görüyoruz. Bir kahraman mevcut
Müesseseleriparçalayarak milletin bağırdan fırlıyor. Bir Delat diğeri
bir Deelete saldırıyor.

Bunlar birer intibaksızlığın ta kendisinden başka bir şey değiller-
dir. İlmün daima üzerinde yorulduğu şu meseleler intibaksızlı-
ğın maddi alemde de var olduğunun ifadesidir. Filan kuyruklu
yıldızın bilmem ne burcuna doğru yol aldığını hesaplayıp haber
veren Kozmoğrafya meselesiyle dünyanın merkezindeki Mağma
kitlesinin hareketini ifadeye gayret eden Jeoloji meselesi gibi..

İşte ruh kalıbına, insan muhitine, Devlet yurduna, Dünya
merkezine uymamakta ve oturmamaktadır. Aceba bunlardaki
müşterek hikmeti çözecek anahtar nerde ve hangi Ulunun elin-
dedir?

Daimi bir intibaksızlık ve daimi bir hareket içerisindeyiz.

Aceba bunlardan hangisi hangisinin sebep ve neticesi? Ruh kalıbını fert cemiyetini, Cemiyet kaidelerini, kâinat kanunlarını aşmak azmindedirler.

Niye ve niçin insanlık bir meçhule doğru sürükleniyor. Bu sürükleniş sistemli ve zaruri midir? Muhakkak ki intibaksızlık hareketin hareket cehdin ve ceht te tekâmül ve medeniyetin ilk ve yegâne amili olmuşlardır. Fakat intibaksızlığı yalnız böyle müsbet manasiyle mi alacağız?. Bir çok sarplara çarpıp mahvolmuşların sebebi nedir?. Bülün bunlara daha bir çok sorular eklemek mümkündür. Fakat daimi bir oluş bütün bir ağırlığıla üzerimizde hükmünü gösterirken bunların sayısını artırmaktan ne neticeye varılabilir ki?

İşte bir sürü meseleki düşüncesini günün gürültüsünden didişmesinden ve endisesinden sıyrıpta bu hercü mercin üstüne çıkabilen bir kafa ardına baktığı zaman âlemi çıldırmış olarak görecektir.

Bir parça huzur ve sükûn .... Acaba aradığımız bu mudur. hayır hayır bin kere hayır ... o halde esas olan intibaksızlıkmıdır?

Bu intibaksızlığı doğuran nedir? Neyi arıyor ve ne istiyoruz? Yoksa bizimle beraber kâinat da aldanmış mevut bir âlem mi? Bu hususta bilmem „EFLATUN„la bir olup geçmişte yaşanan bir „ide„ alemine mi koşuyor olduğumuzu kabul edeceğiz? Gelip gecen büyük başlar hep bunlara birer hal sureti bulmağa çabalamışlar.

İşte en basit aktüel meselelerden tutun da ilim ve Filozofinin en çetin meselesine varıncaya kadar hepsinde müşterek olan intibaksızlık: Sonsuz hareketin mevludu, tekâmül ve medeniyetin ilk ve yegâne amili ve varlığın alemde seyridir.

Aceba bir gün intibaksızlığın son bulup kâinata nizamın avdet ettiğini müjdeleyen ses, ahiretin de yaklaştığını birlikte haber veremiycek mi?

Mahmut Akçalı

Adana Halkevinde 4 buçuk ay

Ziya Pş.
Günü
17 Mayıs

Gündüz Ziya paşanın mezarına gidildi, Çelenkler kondu. Zülfikar Ortaç mezarın başındaki kısa hitabesinde şairin adını, eserlerini saygıyla andı. Celâl Sahir Mut er şair için yazdığı Mersiyeyi ölünün büyük ruhuna hitap ederek okudu. Gece Rüstem Okan tarafından paşanın hayatı inceden inceye anlatıldı. Ve Zülfikar Ortaç tarafından eseri inceden inceye tahlil edildi. Mürşide Akyol bu eski Adana Valisinin Adanada yaşayan intibalarile hatıralarını canlandırdı. Eymen Göknel Terkibi bend ten parçalarla, Zeki Üner Müseddes vegazelle, Celâl zefernameden parçalarla v bir gazelle Ziya paşanın ruhunu şad ettiler. Ar kolu da muziğini merhumun ruhuna ve bize dinletti.

Sağırlara Konser

*Kulaklarınızı açın,
Size ses getiriyorum,
Bir kahraman gibi yarın.
Şehre yalnız giriyorum!*

**

*Koca meydanda harpının
Tellerini gereceğim
Ve ilk konserimi yarın
Sağırlara vereceğim!*

Suat Salih Asral

İtaat İlâmı Temsili 16/18/26/28 Mayıs :

Üç gece Asrı sinemada İtaat ilâmı oynandı. Temsil kolu mensupları Musahip zadenin eserini halkın unutamıyacağı bir ustalıkla oynadılar. Mazhar Erdoğan Mazhar olmaktan çıktı, Daniş Hoca oldu. Bayan Türköz Şadiyenin ta kendisiydi. Mesrur Çelebiyi Yurdsal, daldalbyı Ali Şen; İmamı, Kadayıfcıyı,

Dadıyı, Kara kolcuğu Ahmet, İhsan, Ahmet Türk öz, İhsan Ataç tsmisil eder gibideği yaşayorlar gibi oynadılar. Rıza tam manasiyle « İfrit » kesilmişti. Eser ilk üç gece sosyal yardım komitesi çıkarına oynamış, 28 de duhuliyesiz tekrarlanmıştı.

Atatürk Gecesi 19 Mayıs :

Atanın tarihimizin en şayanı dikkat safhaları olan hayatından 19 Mayısı kadar olan kısım Mürşide Akyol tarafından alkışlarla kesilerek anlatıldı. Taha Toros ise günün önemini duygulu ve dolgun bir hitabesiyle dinlenildi. İlk 19 Mayısı götürerek kudretle yaşattı. Eğmen Göknel, Celâl Sahir, Zeki Üner, Orhan Seyfiden, Faruk Nafizden, Mithat Cemaldan seçtikleri şiirlerle öndere şairlerin, kendilerinin ve bütün kalplerin hayranlığını dile getirmiş oldular. Namık Kemalden küçük berbeyın Mustafa Kemâl çocuklarına adlı şiiri okuyarak Atatürk gecesinde çocukları temsil etti. Liseden Mahmut, ortadan Şevki Yusuf Ziyanın gazimize, Feyzullah Sacidin mucize adlı eserleriyle ata gecesinde gençliğin sesini temsil ettiler. Ar kolunun esaslı hazırlıkları dikkati celp ediyordu. Halil okan Atatürkün vecizelerini tane tane okudu. Dinleyiciler bazıları esasen hafızalarında yaşayan Atatürk vecizelerine bir kaç tane daha ilâve ederek döndüler. Bunlar gecenin yüksek armaganları oldu.

Lozan Gecesi 24 Temmuz :

Gece Taha Toros konferansı, Celâl Sahir kendisinin Sever — Lozan şiiri, küçük Nevin ve küçük Sabahat İstiklâl savaşı ve Lozan Manzumelerile tes'it edildi

30 Ağustos :

Gündüz koşu meydanında diğer hatipler arasında evi temsilen Ömer Sanver büyük zafer hakkındaki bilgi ve ihtisaslarını kuvvetli bir terkip halinde ve hadiselerden top-

lanmış göz yaşartıcı, göğüs kabartıcı canlı misallerle söyledi. Akşam ev bahçesinde Ali Hadi Okan günün Türk tarihindeki önemini günün büyük tesiri altında kalanların heyecanile dinletti: Kurmay yüzbaşı Kemal Aykut Başkumandanlık meydan muharebesini selâhiyetli bir asker anlatışıyla anlattı. Şiir ve muzik 30 Ağustosun yaşatılmasına büyük mikyasta yardım ettiler.

Fenlândiya Konferansı 19 Eylül :

Alman gazeteci, seyyah ve konferansyesi bay Herman Kolp projöksiyonla gösterdiği canlı resimler münasebetiyle verdiği Türkçe izahatta kardeş finleri yakından tanıttı. Adetlerden, dilden, medeni seviyeden bahsetti. Bu, hem eğlenceli hem faydalı bir konferans oldu.

Operlör Konferansları 16 Mayıs — 23 Eylül :

Muayyen akşamlarda Yayın komitesi tertibiyle aşağıda adı yazılı arkadaşlar faydalı mevzular üzerinde konferanslarını verdiler. Bunların şehrin kalabalık yerlerine konan Operlörler etrafında alâka ile dinlendiğine şahit olduk:

Ramiz: Eti Türkleri	Rüstem: Aile ekonomisi
Raşi bin öz: Dilimizi sevelim	Hakkı somay: Dış bakımı
Feyzullah sacit: İnkılâp ve -	Ömer Sanver: Montrö
inkilâba iman.	

Geziler :

28 Mayısı köycülük kolu Misise gitti. İhtiyaçları dinledi. Acil olanları temine çalıştı. Cemil Alsan, Hakkı Somay ve Mazhar Erdoğan 90 hastaya, 40 diş hastasına baktılar. 4 Temmuzda Yemişli köyüne gidilerek köy defteri üzerinde köye izahat verildi. 11 Temmuzda da Nufus defteri tanzimi işlerinde ve köy kanunu tatbikatında Mehmandarlılara mahallinde yol gösterildi.

Sergi 22 — 30 Haziran :

Mersin Halkevinde açılan ince işler ve resim sergisinden bazı eserler bir hafta da Adana Halkevinde teşhir edilmiştir. Ziyaretçiler amatör arkadaşların defterlerine takdir ifade eder yazılar yazmışlardır.

Kurs Temmuz, Ağustos :

Ev tarafından Kız Lisesinde açılan Fizik, Fen bilgisi, Cebir, Hesap, İngilizce kurslarında kız; Namık Kemal okulunda açılan Fransızca, İngilizce, Riyaziye kurslarında erkek çocuklar yetiştirilmiştir. Bütünleme sınavını yapan öğretmenler çocukların iyi yetişmiş olduğunu söylemişlerdir.

Nişan, Düğün :

Halkevi bahçesi 3 Temmuzda ev üyelerinden Zeynelle Hicretin nişanlarına, 15 Temmuzda da Şevketle İsmetin düğünlerine sahne olmuştur.

Fikir adamı gibi hareket etmek ve iş adamı gibi düşünmek lâzımdır.

(*Dokuzuncz sahifeden artan*)

ruhia bedeninin, genişlikle tefekkürün, hürriyetle zaruretin ve âlemlerle Allahın iştirâkini cesurâne kabul ve müdafaa ederek, soraki vazih ayrılışlara rağmen, ilerisi için örnek olan bir ispiritüalizm icad etti. Zekâları, kendinin yarı yolda kaldığı fakat diğerlerinin sonuna kadar ilerlediği, bir idealizm yoluna sokarak modern metafiziği halketti. O, hiç bir zaman gözden kaçırmamaklıgımız icabeden bir terbiye ideali yarattı; bu ideal, aklın, işi mutlak surette hafızaya havale etmesini ve öz bilginin sathice kazanılan ansiklopedik bir bilgilenme ile ve bilgi işini kestirip atmak demek olan öz bilgi hakkındaki bariz bir cehl ile pek az münasebeti olduğu fikrini tazammun eder. O, «Usule dair nutuk» u için hususî surette, soraki Fransız felsefesinin tatbik ettiği hayırhah bir şekil de icad etti. Fikirlerini herkese yaymak için Lâtinceyi terketti. Filhakika (Descartes) ın gözünde asıl fazilet hayırhahlıkta ve âli cenablıkta idi. Hele hazır yapılmış fikirlerle zihni dolduran tabirleri, mümkün olduğu kadar, bir yana atarak ve o zaman kullanılan kelimelere mühim bir yumuşaklık kazandırarak filozofu yeni tefekkürler için icada davet etti ve ona gayret sayesinde bir muharrir olmağı da tavsiye etti. Kendi de dehası sayesinde böyle bir muharrir idi. Her şeyin üstünde o, zihnin felsefeye de, ilme de kendini empoze etmesi icabeden bir zihin durumu yarattı. Bu durum tefekkürün anane karşısında olduğu kadar tabiat muvacehesinde de metin, belki magrur, bir kalkınması... Hiç eğilmeyen bir istiklâl iradesi... Zekâ iktidarına sonsuz bir inanış idi. Nihayet o, spekülâtif sahada icadetmek ihtiyacını yani etüd edilen mevzuda önce hazırlanmış şeyleri kabul edecek yerde tefekkür vasıtasile yeniden bir şeyler canlandırmak ihtiyacını icadetti. Onun tahlilî hendesesi bundan başka bir

şey değildir. İşte böyle oluş muhtelif tarihçilerce muhtelif surette sistematize edilen doktrinine daha fazla tesbiti ve kısaltılması zor bulunan vahdeti temin eder. Zira çok defa istikrai felsefenin tam kendisi diye anılan bu doktrin esas olarak hadsi (Intuitif)dir de. Dekartçıların kabul ettiği manada hadsidirki müteamil olan manayı yakındır. Bugün bazılarının, Descartes da geçtiği veçhile «yalnız hayat içinde kalarak ve istiğraktan uzaklaşarak» kazanılan bir bilgi diye aldıkları manada da hadsidir. Çünkü «Descartes» buna bir ad vermiyerek bundan bahsetmiştir. İşte onun Prenses Elizabete yazmış olduğu mektuplardan birine göre ruhun bedenle iştirâkine dair bilgimiz böylece kazanılacaktı. Binaenaleyh fikrimizi iki kelime ile hulâsa edelim:

Her Felsefe doğrudan doğruya veya bilvasıta «Descartes»a dayanır. Onun felsefesini yakından tetebbu etmemiş olanlar bu nazari zekânın (muasır bulunan filosof Gassendi de ona müstehziyan bu adı veriyordu) bugün bizimki gibi bir sergi ile pek az ilgileneneğine hükmedeceklerdir. Halbuki bence eğer «Descartes» bugün yaşasaydı o da sergiyi alâka ile gezerdi. Zira, Alemşumul bir nevi bilgi içinde ilmi ve felsefeyi mezceden «Descartes» bilhassa hayat bilgisinin, ezcüm'e tbbın tebbuuna telmih ederek mevzuunda bizi «tabiata hâkim ve sahip bir hale getirmeği» ele alıyordu. Bu tetebbuda fizikimizin ve mekanikimizin önce geleceğini kabul ediyordu: Bundan dolayı «Descartes»ı tefsir eden yeniler daha ileri gittiler ve (Descartes) da teori tatbikata bağlıdır.) dediler. Bunlardan birisi: (Aristonun fiziği bir artist fiziğidir, «Descartes»ınki ise bir Mühendis fiziğidir.) diyor. Bu görüşü tamamiyle doğrumudur? Buna hem evet hem hayır diyeceğim.

Eğer en son mevzu ve gaye konfor, iyi yaşamak hatta «Descartes»a nazaran Fiziğe ve mekanige irca edilmiş bir Biyolojinin yardımıyla filozofinin bize bahşedeceği bir hayat uzunluğu olacaksa hayır. Yok eğer maddi faydalılıklarından başka ilmin tatbikatındaki bunaca muvaffakiyetleri ile kuvvetimizi kendimize karşı isbat ediyor, istiklâlimizi hatta hâkimiyetimizi tanıyor ve tasdik ediyoruz diye telâkki edilecekse evet. «Descartes» zihni Aristoculuktan kurtardı, «Levhi emles» haline getirdi. Ve binneticâ önceden kabul edilmiş düsturlarla işlemek suretinde yoluna devam eden metodu bıraktı. Delâletleriyle zihnin faaliyete geçeceği yeni unsurlar «vazih ve sarih» fikirler halinde olmalıdır dedi. Fakat zihin arızı veya suni olmıyan vazıhlığı ve tec-

rübânin indi olarak parçalamasıyla münasebeti bulunmıyan tefrik ve temyizi niçin tanıyacak ve kabul edecek? Tabiatile zihin «Tesirli» olabilmek ve bir Fransızca kelimeyi İngilizce manada almak suretile «Amil ve Fail» olmak için kabul edecek. Öyle ki ilmi kucaklıyan felsefe yavaş yavaş bizi tabiata hâkim kılacak ve bu hakimiyet terakkilerile, tedricen, filosofik sipekülâsiyona gittikçe tamamlanmış bir matiyer hazırlıyacaktı. Teori ve tatbikat bazı bakımdan ve bir nisbet altında bir (Pragmatisme metaphisique) denilebilen bir hal içinde, mütekabilen, muayyen şartlara tabi kalacaklardır.

Şimdi (İzafilik nazariyesi) nin fizik ilmimizi dekartçı bir istikamete sokmadan çok zaman önce zaten dikkate şayan bir halde bulunan dekartçılığın modernliğini düşünelim. Ve eğer yeni cinsten bir determinizm fizik ilmini, yeni fiziğin keşfettiği veçhile, eşyanın mahiyetindeki (Gayri muayyeniyetlik)e götürürse dekartçılığın girebileceği hali de göz önüne alalım. Müellifin filozofu ve felsefeyi telâkkisinde zamanının çok ilerisine geçmek hususundaki modernliğini de düşünelim. Bizzat eşyadan başka bir şeyle de uğraşmamak için o, eşya hakkında söylenen şeyleri de bir yana attı. Önce asker olarak, sonra da zevki için Almanya'yı, Macaristanı, Hollandayı ve diğer memleketleri dolaşmak suretile büyük turismi nefsinde tatbik etti. Beynelmîlel fıkri yardımlaşma için Milletler cemiyeti ve Fransa hükûmeti Cenevrede, Pariste merkezler kurdular. «Descartes» ise muhtelif memleketlerin ilim adamlarıyla münasebet peyda ettiği, bir Prensesle muhabereye giriştiği ve bir Kraliçeye ders verdiği zamanda dahi bu yardımlaşmanın lüzumunu sezmişti. O, daha çok huzuru ve istiklâl kavuşmak niyetile bir yabancı memlekette oturmak, orada da yer değiştirmek suretile hayatını en verimli bir hale koyacak tarzda tanzim etmişti. Böyle yapmağlık ta memleketin hizmet için en güzel bir çare idi. O, kitabî olan ilme tenezzül etmedi, münazarayı kabule mecbur olduysa bile bundan hiç hoşlanmadı. Profesyonel fikir adamlarının bir arada münakaşa yaptıkları sıkıcı muhitlerde, kapalı salonlarda o, oraya çağrılmadan gelen de â amatörü halinde kaldı; kapıları, pencereleri arkasına kadar dayadı. Hava ve zıya istedi, herkesi serbesçe teneffüs etmeğe davet ve mecbur etti. Vaktile (Francis Bacon) da böyle bu kabil şeyler yapmıştı. Fakat «Descartes» buna en güzel örneği verdi. Onun şahsını tasavvura çalıştığım zaman onu önce

Almanyadaki meşhur sobasının başında fikirlerle başbaşa kalmış görürüm, fakat onu soymak ve sahile atmak için mavnacılar tuzak kurmuşken hileyi keşfederek kılıcını çektiği ve hırsızları hürmete ve itaate mecbur ettiği mavona içinde de tahayyül ederim. Biliyorum ki işle fikir arasındaki münasebetler üzerine birçok münakaşa yapılabilir. Fakat benim filosof için, hatta herkes için tek f edeceğim remiz bütün remizlerin en basiti ve zannedirim Dekarta en çok raci olanıdır.

Fikir adamı gibi hareket etmek ve iş adamı gibi düşünmek lâzımdır.

Henri Bergson

Kitaplar:

Eflâtunun ide nazariyesi

Yunus Kâzım Köni

Yunus Kazım Köninin eflâtun metinleriyle eflâtunu anlatan metinlerden kavrayıcı bir terkip ve telhis ile vücuda getirdiği bu kitap, mütevazi mukaddemesine rağmen, uzun bir çalışma eseridir. Her münevverin okuması lâzım gelen ana kitaplardan biridir. Bu kuvveti hem eflâtun felsefesinin felsefe tarihinde ilk nirengi noktası olduğundan hem de Köninin itinasından alıyor.

Eser, bir kısa başlangıçla dört uzun bölümden ibarettir. Sonunda büyük feylesofun (gençlik eserleri, büyük eserleri, ihtiyarlık eserleri şeklinde tasnif edilmiş olarak) bir de eserler listesi vardır.

ÇUKUROVADA :

Etili Şairler..

— III —

YAZAN: TAHA TOROS

Şair imdadı'nın güzel koşmalarını geçen sayımızda okuyularımıza sunmuştuk. Bu nushamızda da bir koşmasıyla Tarsus kolerası hakkında söylediği destanını bulunduracağız.

Bu uzun destan gösteriyor ki 1311 de Tarsusta vukubulan kolera salgını memleketi harabeye çevirmiştir.

İştebu gibi halk destanlarının yardımıyla biz mazinin tarihi vakalarını öğrenmiş oluyoruz.

Şiir ve sanat itibariyle büyük bir değeri olmasa da bu gibi destanların mahallî ve tarihi vakaları musralarında yaşatması başlı başına bir kıymettir.

Buradan anlayabiliriz ki halk şairi, divan şairinden daha çok, memleketinin elemi terennüm etmektedir. O gördüğünü bir objektifle destanına naklederken de kendi kudretine göre bir eser yaratabilmiş sayılır.

Bu gibi halk şiirlerinde sanat ve şiir vasıflarından ziyade anlatılan mevzuun değeri vardır.

Koşma

— I —

Çifçi olup tutma tutmak istersen
Aba ister, çizme ister, don ister.
Koza, küncü, buğday ekmek dilersen
Rahmet ister, hizmet ister, gün ister.

*Ergenlik sultanlık, gelin kahrı zor
Yüz şey ister, yağ, tuz, ister un ister
Kaydet bu sözberi sen yaz deftere
Evlâdın olursa verme bir yere*

*Şayet verirsen bir köşkere
Sahtiyan ister, meşin ister, gön ister
Okudu İmdadî bidi bu resmi
Çar anasıyla insanın cismi*

*Boşuna okunur aşkın ismi
Hub ad iser, mahlas ister, ün ister
Soyunup girersen bu er meydanı
Kuvvet ister, geyim ister, el ister*

*Olurmu cehl ile aşk imtihanı
Akıl ister, fikir iter, dil ister
Ehli hal söz söyler değer dünyayı
Erenler fehmetsin işbu noktayı*

*Bulmak istersen bu muammayı
Elif ister, Becim ister, dal ister
„İmdat„ aşkı bilen betraha gitmez
Dildeki metain pazara yetmez*

*Vücut bir tarladır her fidan bitmez
Bülbül ister, sünbül ister, gül ister*

Kolera destanı

*Dinle güftarmı arifüdana
Derunumda şimdi açam nihanı
Dil mülkü tutuştu narı suzana
Ah ettikçe zuhur etti dumanı*

*Hakka doğru gitmez oldu bet kulu
Geri kaldı hakkın emri, usulu
Çokların gittiği şeytanın yolu
Boşa bıraktılar rahî rahmanı
Azdır giden şimdi rahî mevlaya
Heves edilmekte zevki dünyaya
Taata etmez oldu evlât babaya
Akıldan çıkaram ahir zamanı
Kal'amız bozuldu işimiz harap
Akıl isen düşün bundan hisse kap
Kıyamet gününden açıldı çarbab
Her tarafta zahir oldu nişanı
Mehdii resuldan oldu işaret
Galiba yakındır ruzu kıyamet
Çar kitabı yazan ol desti kudret
Hak böyle buyurdu emrû fermanı
Hikmeti rebbanibu emre gafur
Halâkı kudretten eyledi zuhur
Azrail Tarsusa edince ubur
Dikti sancığını kurdu meydanı
Kolera başladı alem uyandı
Tutulanın çeşmi kana boyandı
Ecel sefinesi geldi dayandı
Açtı yelken duyuldu figanı
Bir fırtına oldu tuttu etrafı
Günden güne artmakta mevtin alafı
Girdi aramıza bir can havfi
Nicenin tutuldu bunda zebanı
İşledi insanda narı ihtirak
Çoklarını sardı bir gizli merak
Otuz kuruş oldu bir şişe konyak
İçip yolda düştü öyle sekranı
Tarsusun içine düştü bir figan
Çığırttı ahali yarap el aman
Bir günde gidince birden yüzon can
Herkez sağlığından kesti gūmanı*

Devamı var

Denizde doğu ve sen

*Hayret, korku önünde
Bir dinmeyen şarltı.
Nasıl girdi ruyana
Ansızın bu parltı?*

*Madem titriyor için
Ve gözün kamaşıyor
Hayret senin hakkındır,
Sende hayat taşıyor!*

Suat Salih Asral